

Į sportą Europos Sąjungoje (ES) vis dažniau žvelgiama dvejopai: kaip į profesionalią veiklą ir kaip į laisvalaikio praleidimo būdą. Abiem atvejais sportas – didelis ir greitai augantis sektorius, kuris svariai prisideda prie ekonomikos augimo ir naujų darbo vietų kūrimo. Sportas taip pat skatina socialinį aktyvumą, kuris svarbus tiek jauniems, tiek vyresniems žmonėms, moterims ir vyrams. Sporto užsiėmimai stiprina fizinę ir psichologinę sveikatą. Be to, sportas gali padėti ugdyti geresnius švietimo, bendravimo, derybų ir vadovavimo įgūdžius, kurie yra be galo svarbūs įgalinant moteris.

Situacijos apžvalga

Moterų ir vyrų lygybė yra vienas iš pagrindinių Europos Sąjungos principų. Moterų chartijoje ir 2010–2015 m. moterų ir vyrų lygybės strategijoje Europos Komisija įsipareigojo kovoti ir panaikinti lyčių nelygybę priimant sprendimus.

Po 2013 m. įvykusios ES konferencijos „Lyčių lygybė sporte“ buvo patvirtintas pasiūlymas dėl strateginių veiksmų, kuriais bus siekiama lyčių lygybės sporte 2014–2020 m. Pasiūlyme pažymėta, kad šioje srityje vis dar daug neatliktų darbų, o sporto valdymo institucijos bei nevyriausybines organizacijas paragintos parengti ir įgyvendinti nacionalinius ir tarptautinius strateginių veiksmų planus, padėsiančius siekti lyčių lygybės sporte. Tokių planų įgyvendinimas remiamas nuosekliomis ir konkrečiomis priemonėmis visos ES mastu.

ES Taryba savo išvadose dėl lyčių lygybės sporte taip pat paragino sporto organizacijas užtikrinti geresnę lyčių

pusiausvyrą vykdančiose valdybose ir komitetuose bei tarp vadovujančių asmenų ir trenerių. Taryba išreiškė paramą šalinant neteisingas kliūtis, trukdančias moterims dirbti šiose pareigose (2014 m. gegužės 20 d.).

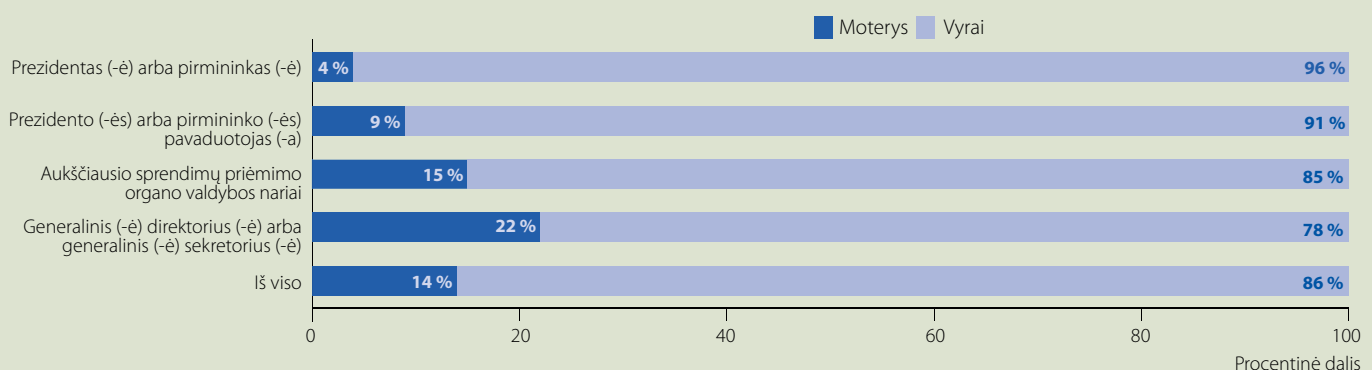
Kliūtys

Priimant sprendimus moterų nustumiamos į šalį

Nors vis daugiau moterų dalyvauja sporte, nacionalinėse, Europos bei pasaulinėse sporto institucijose akivaizdžiai trūksta aukščiausias pareigas užimančių moterų.

Europoje kontinentinėse Olimpino sporto konfederacijose vidutiniškai tik 14 proc. **pareigybių, kuriose priimami sprendimai**, užima moterų. Tai parodė Europos lyčių lygybės instituto (EIGE) atliktas tyrimas apie moteris valdžioje ir moterų dalyvavimą priimant sprendimus. Šis tyrimas buvo parengtas Liuksemburgo pirmininkavimo ES Tarybai metu. Tik vienoje iš 28 tirtų konfederacijų

1 pav. Moterų ir vyrų pasiskirstymas pagal pareigas, kurias einant priimami sprendimai Europoje veikiančiose kontinentinėse olimpinių sporto šakų konfederacijose, 2015 m.

Šaltinis. Duomenys iš 28 kontinentinių Olimpino sporto konfederacijų Europoje (2015 m. gegužės–birželio mėn.).

moteris ėjo prezidentės arba pirmininkės pareigas. Dar 8 moterys buvo pirmininko pavaduotojos. Iš viso tokias aukštas pareigas užėmė 91 žmogus. Šie skaičiai atspindi tendenciją, kuri pastebima priimant sprendimus ne tik sporte, bet ir kitose srityse – kuo aukštesnės pareigos, tuo didesnis atotrūkis tarp vyrų ir moterų skaičiaus.

Moterų, užimančių **aukščiausias pareigas** sporto organizacijose, labai mažai ir **ES valstybėse narėse**. 2015 m. vidutiniškai 14 proc. visų pareigų sporto organizacijose užėmė moterys. Tarp šalių narių taip pat pastebimi skirtumai. Pavyzdžiui, Lenkijoje sporto organizacijose dirbančių moterų procentas siekia 3 proc., Švedijoje – 43 proc.

Sportas laikomas vyrų sritimi

Tradiciskai sportas yra sritis, kurioje dominuoja vyrai. Keisti šią situaciją trukdo socialiniai moteriškumo ir vyriškumo įvaizdžiai. Tokie įvaizdžiai lemia, kad sportas dažnai siejamas su vyriškomis savybėmis, tokiomis kaip fizinė jėga, ištvermė, greitis, labai konkurencingas ir kartais net konfliktiškas nusiteikimas. Dėl šios priežasties moterys, kurios sportuoja, gali būti laikomos „vyriškomis“, o vyrai, kurie nesidomi sportu – „nevyriškais“. Paplitę su lytimi siejami stereotipai turi įtakos ne tik moterų dalyvavimui priimant sprendimus sporto organizacijose, bet ir jų dalyvavimui sporto veiklose.

Įprasti lyčių vaidmenys gali turėti įtakos tam, kiek valandų moterys praleidžia besirūpindamos namais, ir tai gali

nemenkai riboti kiek laiko moterys gali skirti sportui. EIGE parengtas Lyčių lygybės indeksas aiškiai rodo, kad moterys, palyginus su vyrais, praleidžia daugiau laiko besirūpindamos namais ir joms lieka mažiau laiko dalyvauti socialiniame gyvenime: sporto, kultūros ir laisvalaikio veiklose.

Dauguma trenerių – vyrai

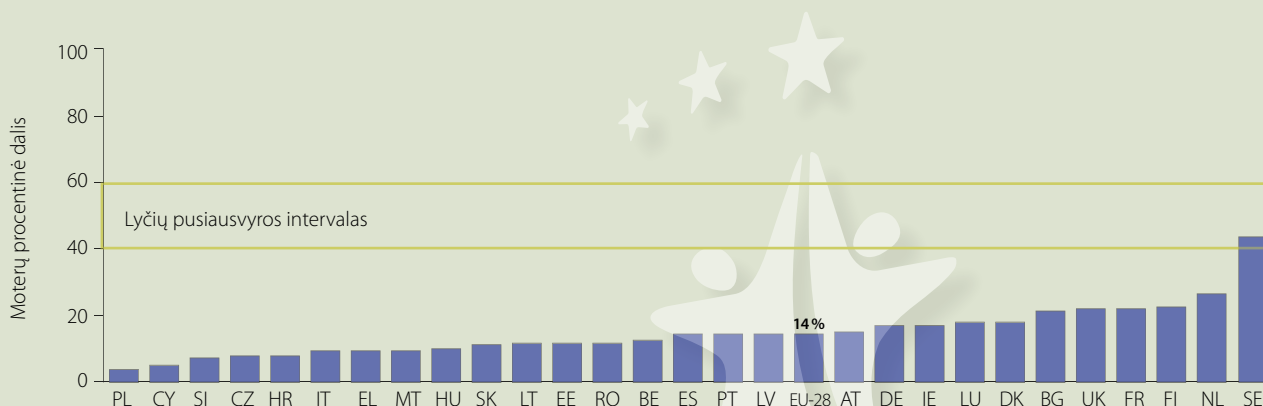
Treniravimas yra kita sritis, kurioje moterys sudaro mažumą. Remiantis septynių **ES valstybių narių** duomenimis, tik 20–30 proc. iš visų trenerių Europoje yra moterys¹. Daugiausiai moterų trenerių yra sporto šakose, kurias renkami didelis procentas moterų (pvz., šokiuose, gimnastikoje, dailiajame čiuožime, jojime). Trenerės dažniausiai dirba su kitomis moterimis, paaugliais ir vaikais, kurie rungtyniauja vietinio arba regioninio lygio varžybose. Sporto sektoriuje vyrų įdarbinta daugiau negu moterų. Duomenys iš EIGE parengtos lyčių statistikos duomenų bazės (angl. Gender Statistics Database) rodo, kad **Europoje** nuo 2012 m. iki 2014 m. moterų įsidarbinimo sporto srityje atvejų mažėjo, o vyrų – didėjo.

Žiniasklaidoje vyraujantys stereotipai laiko moteris nuošalėje

Žiniasklaidos vaidmuo stereotipizavime labai svarus – ji gali sustiprinti egzistuojančius stereotipus arba juos paneigti. Realybėje sportininkėms moterims ir sportininkams vyrams žiniasklaidos priskiriami lytimi

¹ Europos Komisija (2014 m.), Lyčių lygybė sporte. Pasiūlymas dėl 2014–2020 m. strateginių veiksmų (angl. *Gender Equality in Sport: Proposal for Strategic Actions 2014–2020*), p. 19.
http://ec.europa.eu/sport/events/2013/documents/20131203-gender/final-proposal-1802_en.pdf.

2 pav. Moterų dalis tarp visų einančių pareigas, kuriose priimami sprendimai, asmenų 28 ES valstybių narių nacionalinėse sporto federacijose, 2015 m.

Šaltinis. Duomenys rinkti 10-yje populiariausių nacionalinių sporto federacijų kiekvienoje iš 28 valstybių narių (iš viso iš 280 federacijų), 2015 m. gegužės–birželio mėn.

Pastaba. Įtrauktos šios pareigos: prezidentas (-ė) arba pirmininkas (-ė), prezidento (-ės) arba pirmininko (-ės) pavaduotojas (-a), generalinis (-ė) direktorius (-ė) arba generalinis (-ė) sekretorius (-ė) ir kiti valdybos nariai. Kad nebūtų priskaičiuota dukart, kiekvienas asmuo įskaičiuojamas tik vieną kartą, net jei eina keletą pareigų.

grindžiami stereotipai žiniasklaidos priemonėse vartojami labai dažnai, o moterys sportininkės dažnai seksualizuojamos. Dažnai moterys vaizduojamos sumenkinant jų laimėjimus sporte, nes labiau pabrėžiamas jų moteriškumas, patrauklumas, o ne jėga ir įgūdžiai.

Taip pat labai skiriasi moterų ir vyrų sporto šakoms skirtų žiniasklaidos apžvalgų apimtys – vyrų sportas gauna daug daugiau dėmesio². Kitas iššūkis – tai, kad sporto žiniasklaidoje dirba labai mažai moterų. 2012 m. Londono olimpinėse žaidynėse žurnalistės ir fotografės moterys sudarė vos 15 proc. Šis atotrūkis tarp vyrų ir moterų sporto žiniasklaidoje matomas ir sporto žiniasklaidos priemonėse, kur tik trečdalis vadovaujamų pareigų užima moterys³.

Kaip bandoma pakeisti situaciją?

Keletas tarptautinių ir kontinentinių federacijų Europoje, atsakingų už sporto propagavimą ir vystymą, jau išreiškė savo įsipareigojimą siekti lyčių lygybės šioje srityje bei įvedė **lyčių kvotas**.

2015 m. devynios iš 28 Europos konfederacijų turėjo lyčių kvotas aukščiausiuose sprendimų priėmimo organuose (tokuose kaip vykdantysis komitetas, prezidiumas arba direktorių valdyba). Tik viena iš kvotą įvedusių federacijų jos neišpildė – t. y. neturėjo nei vienos moters aukščiausiose pareigybėse. Iš likusių 19-os Europos konfederacijų, kuriose nebuvo nustatytos lyčių kvotos,

moterų nebuvo keturių konfederacijų aukščiausiose pareigybėse.

Be to, moterų komisijos arba komitetai veikia penkiose organizacijose:

- Europos bokso konfederacijoje (angl. *European Boxing Confederation*, EUBC)
- Europos tekvondo sąjungoje (angl. *European Taekwondo Union*, ETU)
- Europos gimnastikos sąjungoje (angl. *European Union of Gymnastics*, UEG)
- Tarptautinės krepšinio federacijos Europos padalinyje (angl. *FIBA Europe*)
- Europos futbolo asociacijų sąjungoje (angl. *Union of European Football Associations*, UEFA)

Kelios sporto federacijos išreiškė norą nacionaliniu lygmeniu siekti lyčių balanso aukščiausiose organizacijos struktūrose. Tikslai šioje srityje jau pristatyti arba įgyvendinti 5 valstybėse narėse (Danijoje, Prancūzijoje, Suomijoje, Švedijoje, Didžiojoje Britanijoje (Anglijoje)).

Vis dėlto, jei norima pasiekti lyčių lygybę sporte ir sprendimų priėmimo srityje, būtini tolesni žingsniai.

² Žr. ten pat, p. 33.

³ Duomenys iš Anthony Edgar (Tarptautinio olimpinio komiteto žiniasklaidos operacijų skyriaus vadovo) pranešimo „Olimpinės žaidynės. Kova su naujais pasauliniais iššūkiais“ (angl. *The Olympic Games: Meeting New Global Challenges*). Oksfordo universiteto klubas, Oksfordas, „Olimpinių žaidynių reportažų ateitis“, 2012 m. rugpjūčio 13–14 d.

Lyčių kvotos Europos sporto konfederacijose, 2015 m.

Aukščiausiems sprendimų priėmimo organams taikoma lyčių kvota

Bent viena moteris ir vienas vyras Tarptautinės imtynių federacijos padalinys Europoje (angl. *United World Wrestling Europe*, UWW-Europe)
Europos fechtavimosi konfederacija (angl. *European Fencing Confederation*, EFC)
Europos rankinio federacija (angl. *European Handball Federation*, EHF)
Europos šaudymo sporto konfederacija (angl. *European Shooting Confederation*, ESC)
Europos sunkiosios atletikos federacija (angl. *European Weightlifting Federation*, EWF)
Europos futbolo asociacijų sąjunga (angl. *Union of European Football Associations*, UEFA)

Bent 2 moterys ir 2 vyrai Europos žolės riedulio federacija (angl. *European Hockey Federation*, EHF)
Tarptautinės krepšinio federacijos Europos padalinys (angl. *FIBA Europe*)

Bent 3 moterys ir 3 vyrai Europos triatlono sąjunga (angl. *European Triathlon Union*, ETU)

Taryboms, komitetams ir komisijoms taikoma lyčių kvota

Europos rankinio federacija (angl. *European Handball Federation*, EHF)
Europos šaudymo sporto konfederacija (angl. *European Shooting Confederation*, ESC)
Europos stalo teniso sąjunga (angl. *European Table Tennis Union*, ETTU)
Europos tekvondo sąjunga (angl. *European Taekwondo Union*, ETU)
Europos triatlono sąjunga (angl. *European Triathlon Union*, ETU)

Ką dar galima nuveikti?

Atsižvelgti į lyčių aspektą

Vienas iš būdų sustiprinti lyčių lygybę sporte yra lyčių aspekto integravimas į atitinkamas politikos sritis. Tokia integracija reiškia, kad lyčių lygybės principas turi galioti kiekviename žingsnyje kuriant ir įgyvendinant viešąsias politikas ir programas.

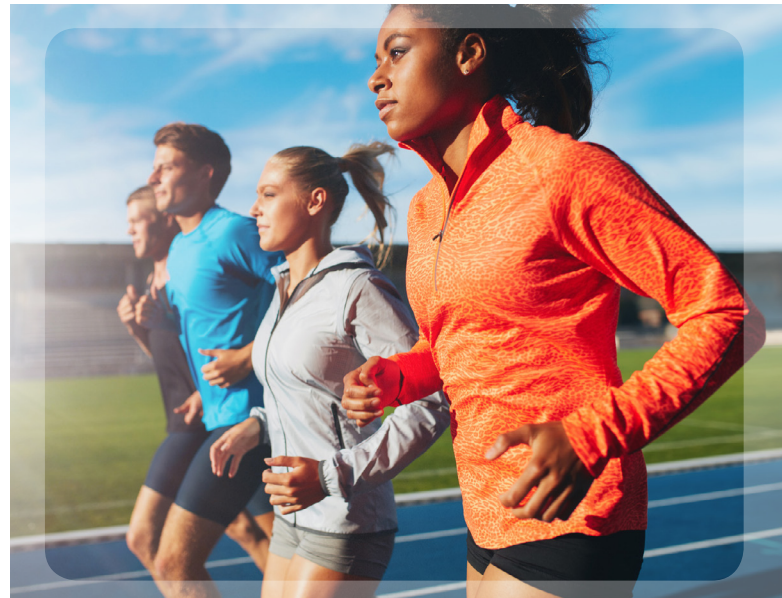
Siekiant padėti ES ir valstybinėms institucijoms integruoti lyčių aspektą į jų veiklą, EIGE parengė „Lyčių aspekto integravimo platformą“ (angl. Plaform on Gender Mainstreaming), kurią galima pasiekti per EIGE svetainę.

Tikslingos priemonės ir iniciatyvos

Skatinti lyčių lygybę ir didinti moterų, priimančių sprendimus, skaičių galėtų platesnis veiksmų rinkinys. Pavyzdžiui, viešos diskusijos, mokymai, kuravimo programos ir iniciatyvos politikos programos, kuriomis jaunos moterys būtų skatinamos nemesti sporto. Teisėkūros ir savanoriškos priemonės gali būti efektyvesnės, jei jas lydės pastangos tiek didinti visuomenės sąmoningumą, tiek kovoti su įsigalėjusiais lyčių vaidmenimis. Stereotipų griovimas taip pat vaidina svarbų vaidmenį naikinant kliūtis, kurios trukdo moterims užimti aukščiausias vadovaujamas pozicijas sporte.

Kokybiškesni duomenys ES mastu

EIGE atliktame tyrime nustatyta, kad pokyčių, susijusių su sprendimų priėmimu sporto srityje, mastą sunku išmatuoti todėl, kad trūksta tinkamų ES masto rodiklių. Nors tam tikrų duomenų jau esama, trūksta pagal lytis suskirstytų duomenų, kuriais remiantis būtų galima tarpusavyje palyginti visas ES valstybes nares. Patikimos informacijos trūkumas neleidžia politikos formuotojams įgyvendinti politikos, kuri geriau atspindėtų skirtingus

Stiprinant lyčių lygybę sporte ir sprendimų priėmimo organuose, labai svarbu išnaikinti lytimi grindžiamus stereotipus.

moterų ir vyrų poreikius bei padrąsintų lygų dalyvavimą sporte.

Siekiant padėti ES politikos formuotojams, EIGE sukūrė „Lyčių statistikos duomenų bazę“ (angl. Gender Statistics Database)⁴, kuri pasiekama per EIGE svetainę. EIGE Išteklų ir dokumentacijos centro (angl. Resource and Documentation Centre) e. bibliotekoje pateikiama daug įvairių su sportu susijusių straipsnių. Informacija pateikiama anglų, vokiečių, švedų, nyderlandų, prancūzų, danų, italų, graikų, norvegų ir portugalų kalbomis; ją galima rasti adresu <http://eige.europa.eu/rdc>.

⁴ Duomenis apie moteris ir sportą šioje duomenų bazėje galima rasti pagal nuorodą „ES strategijos“ (2010–2015 m. ES moterų ir vyrų lygybės strategija. Lyčių vaidmenys jaunimo, švietimo ir sporto srityse) ir pagal nuorodą „politikos sritis“ – kultūra, švietimas ir jaunimas.

Europos lyčių lygybės institutas

Europos lyčių lygybės institutas (EIGE) yra ES žinių centras lyčių lygybės klausimais. EIGE padeda politikos kūrėjams ir visoms atitinkamoms institucijoms siekti, kad moterų ir vyrų lygybė taptų realybe visiems europiečiams, teikdama jiems specialių žinių ir palyginamų bei patikimų duomenų apie lyčių lygybę Europoje.

Kontaktiniai duomenys

<http://eige.europa.eu>
facebook.com/eige.europa.eu
twitter.com/eurogender
youtube.com/eurogender
eige.sec@eige.europa.eu
+370 52 157444

Europos lyčių lygybės institutas
Gedimino pr. 16.
LT-01103 Vilnius
LIETUVA

Spausdinta versija: MH-02-15-937-LT-C 978-92-9493-284-6 10.2839/0813
PDF: MH-02-15-937-LT-N 978-92-9493-283-9 10.2839/860281